

La biblioteca, l'esforç cultural més important i transversal de la història de Canet

Xavier Mas Gibert
Centre d'Estudis Canetencs

The library (The most important and cross cutting cultural achievement in the history of Canet de Mar)

L'autor fa un recorregut pels cent anys de vida de la Biblioteca Popular Pere Gual i Pujadas de Canet de Mar, a través de les bibliotecàries que va tractar més al llarg de la seva assistència com a lector de la institució: Maria Roca i Rosell, Aurora Díaz-Plaja i Contestí i Flora Bessa i Badia.

The author charts a hundred years of the life of the Public Library Pere Gual i Pujadas in Canet de Mar through the librarians who he dealt with the most during his visits as a reader of this institution: Maria Roca i Rosell, Aurora Díaz-Plaja i Contestí and Flora Bessa i Badia.

Paraules clau: Maria Roca Rosell, Aurora Díaz-Plaja i Contestí, Biblioteca Popular de Canet de Mar, Biblioteca P. Pere Gual i Pujadas.

Keywords: Maria Roca Rosell, Aurora Díaz-Plaja i Contestí, Public Library of Canet de Mar, Public Library Pere Gual i Pujadas.

Com que (per l'edat) m'ha arribat l'hora de passar comptes, a vegades intento analitzar quins han estat els esforços col·lectius més importants de Canet. Després d'empassar-me tot el que s'ha escrit i escoltar tot el que s'ha dit de manera fonamentada, he arribat a la conclusió per a mi poc discutible que Canet només ha tingut importància econòmica i social en dues etapes de la seva història: al segle XVIII quan va ser un dels punts decisius del comerç marítim dels catalans en l'aventura d'ultramar, i en l'etapa industrial del gènere de punt en els dos primers terços del segle XX. Al segle XVIII, Canet va fer l'esforç col·lectiu i integrador més important de la seva història. L'activitat marítima va mobilitzar totes les capes de la societat, des de naviliers i comerciants, que eren la part inversora principal, impulsora de la dinàmica econòmica de l'època (la locomotora del sistema que diríem ara), passant pels constructors de vaixells o mestres d'aixa i les activitats artesanals subsidiàries: forjadors de cadenes, clavetaires, corders, velers i fabricants de lona per les veles. Gairebé tot es produïa localment i això afavoria no solament la plena ocupació de la mà d'obra disponible, sinó el reclam de nous treballadors que van originar el major creixement demogràfic de la nostra història. En la segona d'aquestes etapes importants Canet també va ser

un dels llocs o poblacions que més va créixer percentualment de tot Catalunya i el que més va fer-ho entre els pobles del litoral. Canet al segle XVIII va créixer més que no pas al segle XX.

També cal tenir en compte que al segle XVIII, l'agricultura estava dedicada de manera gairebé exclusiva a la viticultura per tal de fornir de càrregues a la flota. Inicialment sobretot, les càrregues van ser a base fruits secs, vi i aiguardent. A vegades, també eren els propis armadors i naviliers els qui invertien i en rompre terra per a plantar-hi noves vinyes i en la replantació de velles, per assegurar-se d'elements de càrrega per al comerç ultramarí. Fins ben bé la meitat del segle passat, des de Pedracastell, encara es podia apreciar a la serralada de Montnegre fins a on havien arribat les vinyes; un séc al bosc ho assenyalava a només un terç del cim. L'activitat vitícola va donar lloc a la creació de destil·leries per a l'obtenció d'aiguardent, conegudes en català com a fessines. Tot plegat demostra fins a quin punt l'activitat marinera era la capdavantera i la més determinant de tot el sistema econòmic.

L'altra etapa de pujança econòmica i social de Canet va ser el del període del tèxtil (en especial a partir del moment en què a l'entrada del segle XX el sector hegemònic va ser la indústria dels teixits a la plana i sobretot el gènere de punt). La durada de

cadascun d'aquests períodes de pujança no va arribar a un segle. L'etapa marítima es va caracteritzar, tal i com va qualificar-la l'historiador Pierre Vilar, per la formació del capital i, en el cas concret de Canet, per les inversions en construccions urbanes (l'actual centre històric del poble) i dels principals equipaments religiosos: ampliació de l'església de Sant Pere i Sant Pau, l'erecció del campanar i més enllà de la pedra edificada, en la creació de l'arxiu de música religiosa que és el tercer en importància de tot l'estat espanyol i que encara es conserva.

La biblioteca als anys vint, del segle homònim. (BPGP)

La formació cultural al segle

XVIII a la nostra costa anava sobretot incardinada a la formació de pilots per a la navegació d'altura. Els joves canetencs matriculats a l'escola de Pilots d'Arenys de Mar, eren el segon grup en nombre d'importància després dels propis d'Arenys. I pel que ara es coneix com a escola primària, hi havia escola de minyons exclusivament per a nois, a l'empara de la Confraria de Sant Elm de mariners i navegants, la qual s'impartia a l'entrada de l'església de Sant Pere i Sant Pau, a càrrec dels preveres beneficiaris de la mateixa entitat dels mariners. Aquests capellans músics també donaven classes de música als alumnes que així ho desitjaven. La resta era tot privat, o sigui, cada família que volia alfabetitzar algun dels seus fills i podia fer-ho, havia de contractar un professor particularment. Algunes noies 'anaven a costura', on aprenien a cosir i brodar i, si tenien sort amb les senyores de la burgesia que solien ser les que les ensenyaven, aprenien 'de lletra', és a dir, aprenien a llegir i com a molt a signar, però eren ben poques les que sabien escriure. En termes generals, només s'alfabetitzaven els fills de la burgesia i de manera suficient només els barons. La culturització més o menys generalitzada no arribaria però fins a entrat el segle XX i el factor determinant va ser que a les noves indústries mecanitzades els calien bons tècnics i comptables i fins i tot traductors formats degudament. Les dones, com que solien participar de forma subalterna en aquesta mena d'activitats, no es considerava 'necessari o imprescindible' que sabessin llegir i escriure. Fins a 1863 a Canet no s'hi va instal·lar la primera escola per a noies a càrrec de les monges dominiques.

Doncs bé, continuant amb la història o les històries de Canet, la segona etapa important va ser la industrial, en especial la del segle XX, quan la indústria del gènere de punt era l'activitat primordial de la nostra vila. Gràcies a una

determinada i determinant burgesia, Canet no només va tenir importància industrial -que sí va tenir-la- sinó que també va agafar importància cultural. D'aquella burgesia del gènere de punt cal fer-ne la distinció o divisió en dos grups, la dels industrials interessats únicament en la bona marxa del seu negoci i políticament en la preservació de l'*statu quo* i la d'aquella altra burgesia, coneguda com a 'catalanista', que també va demostrar interès i sensibilitat per l'educació general del país. A la que Catalunya va disposar novament d'autogovern amb la Mancomunitat, aquest organisme autonòmic, entre moltes altres iniciatives, va posar en marxa un Pla de Biblioteques Populars d'accés total o transversal i gratuït sense discriminació ni de sexe ni de classe. Aquesta burgesia catalanista, amb Josep Fors i Vidal al capdavant, va aconseguir que una de les primeres biblioteques que es van fer a Catalunya fos a Canet; anteriorment s'havien inaugurat, l'any 1918, les d'Olot, Sallent i Les Borges Blanques. L'any 1919 va obrir les portes la de Canet de Mar, l'any 1920 la d'El Vendrell i el 1922 les de Figueres i de Pineda de Mar.

L'obertura de les biblioteques populars no va ser únicament un projecte bibliotecari, sinó un veritable projecte polític en el millor sentit del terme. El model va ser copiat de les biblioteques anglosaxones. El projecte inicial va ser obra del controvertit Eugeni d'Ors i el seu desenvolupament i plena expansió va ser obra del director de la biblioteca de Catalunya Jordi Rubió que va succeir-lo com a director de la xarxa. De tot plegat en va resultar un sistema bibliotecari català absolutament innovador a Espanya.

Queda bastant clar (si més no de moment) que, des del punt de vista estrictament econòmic i consegüentment demogràfic, l'etapa marítima va ser més important que la industrial. Però d'aquí arranca el que voldria defensar o clarificar en

aquest article: el fet que socialment i sobretot culturalment, la segona etapa de pujança, la industrial del segle XX, va ser molt més important pel conjunt del poble. Una determinada part de la burgesia de Canet, la catalanista, va apostar de manera molt clara pel progrés cultural de totes les capes socials de la població com a instrument bàsic del progrés econòmic i d'equilibri social. Aquesta burgesia catalanista a la qual pertanyien els canetencs més destacats i transcendents de la seva història, van ser els promotors dels instruments i les obres necessàries més destacades, primerament sobretot les de caràcter higienista: la creació de la xarxa d'aigua potable i la de clavegueres per al sanejament definitiu de la població. Potser val la pena recordar que abans d'això, a Canet les malalties intestinals gàstriques i tifoides eren endèmiques. Durant la curta durada de la segona República, amb l'estatut d'autonomia i la implantació de la Generalitat, també va destacar la creació d'equipaments públics comercials com la plaça mercat i l'asfaltat dels primers carrers del que ara és el centre històric del poble. En el camp pedagògic, es va promoure la creació d'escoles privades de tipus religions com el col·legi Yglésias, i posteriorment les laiques com l'escola Montessori. També van impulsar la creació de l'Escola de Teixits de Punt, única de tot l'estat espanyol del seu temps, en la qual s'obtenia la titulació de tècnic superior i posteriorment d'enginyeria tècnica. Però, en aquest article voldria sobretot destacar la creació de la tercera Biblioteca Popular de Catalunya que es va obrir al públic l'any 1919.

El catalanisme sabia mobilitzar totes les capes socials en benefici del conjunt de la societat de manera transversal; sense anar més lluny, a les escoles i a la biblioteca hi anaven els catòlics, els anarquistes i les dones i al capdavant de la Biblioteca hi havia sempre una dona, de manera que va significar el primer intent de ruptura de la societat patriarcal.

Tal i com ja és sabut doncs, la Biblioteca Popular de Canet de Mar va ser una de les primeres que va obrir les portes l'any 1919 i aquest any per tant ha fet 100 anys. Vagi per endavant que per part del Centre d'Estudis Canetencs, ens plau dedicar a la 'nostra' biblioteca alguns

Mercè Farnés Capmany, primera directora de la biblioteca de la Mancomunitat. (AEB)

del escrits d'aquest número de Nadal d'*El Sot de l'Aubó*.

Les bibliotecàries que he conegut i que m'han ajudat i influït

El sentit comiat d'Aurora Díaz-Plaja i Constantí

He estat nome-nada bibliotecària dels Hospitals de sang del Servei de Biblioteques del Front. Solament un motiu tan poderós com és la guerra, podia fer-me abandonar aquesta Biblioteca, on hi he treballat amb tanta fe durant dos anys i mig. Segueixo creient que la nostra carrera sols pot exercir-se plenament en una Biblioteca Popular, i sols una força

Aurora Díaz-Plaja. (BPGP)

major pot excusar-me de la meua deserció que no ha d'ésser definitiva, car en acabar la guerra retornaré amb més entusiasme que mai i enriquida per la greu experiència que hauré viscut. Me'n vaig perquè sento que aquests moments greus requereixen el meu esforç. Però no puc negar una enyorança infinita de deixar aquestes parets, aquests llibres i sobretot aquesta bondadosa companya, tan amable, tan dolça: aquesta senyoreta Roca a qui estimo tant i que mai no podré oblidar. Me'n vaig però sento que hi ha quelcom de molt meu que queda ací a més de la materialitat del treball. I jo també me'n porto un record inesborrable.

A continuació la senyoreta Roca anota també la seva recança i afecte per Aurora quan diu: *Sento molt la marxa de la meua companya Díaz Plaja i lamento també que la Biblioteca de Canet es vegi privada de la seva entusiasta col·laboració. Maria Roca.*

Aquesta declaració d'afecte entranyable i correspost devia produir un fort sentiment de recança a Aurora Díaz-Plaja perquè el 2 de setembre, de pas cap a Figueres amb el Bibliobús (el Bibliobús era una Biblioteca ambulant que traslladava llibres al front per als soldats), es va aturar a Canet perquè Aurora Díaz-Plaja va voler tornar a veure la Biblioteca i saludar o abraçar la seva estimada senyoreta Rosa.

He començat aquest apartat de les bibliotecàries que he conegut amb la senyoreta Aurora Díaz-Plaja perquè la recordo molt especialment, no pas de quan va ser auxiliar de la Biblioteca Popular de Canet, sinó de quan venia de suplent o de visita després de la guerra i ens aplegava al seu entorn per a explicar-nos contes. Jo aleshores la veia com una persona boníssima però anticonvencional, vestida una mica de gairell, amb els cabells esborrifats i aquell peu

Façana de la biblioteca amb el nom de P. Gual i Pujadas al fris del coronament. (BPGP)

coix, que com passa sempre amb els infants amb les deformitats alienes, ens cridava poderosament l'atenció. La seva presència ens omplia de joia i alegria sempre; jo la veia com si fos una mena de 'bruixa bona' que a la que prenia la paraula per explicar un conte quedava inundada d'afabilitat i d'encant. A part de ser una dona sàvia, en el sentit més autèntic de la paraula, la senyoreta Aurora era una dona que atreïa a les criatures de forma absolutament natural. Segurament això era perquè estimava els nens, estimava els llibres pels nens, estimava la secció infantil de la nostra Biblioteca i estimava molt la senyoreta Roca, la nostra bibliotecària. La senyoreta Aurora tenia un do especial per tot el que tenia relació amb els infants i no és gens estrany que acabés sent una gran creadora i traductora de literatura infantil o per als infants. Per mi va ser un goig i un honor haver-la conegut i haver-la tractat en exercici del que li agradava més: iniciar i formar futurs lectors.

La senyoreta Maria Roca i Rosell

La senyoreta Maria Roca va començar la seva tasca infatigable com auxiliar amb la senyoreta Mercè Farnés i Capmany, de la qual no en puc dir res personal perquè no la vaig pas conèixer. En canvi en vaig sentir parlar a la meva mare que la descrivia com a altiva i distant, en aquell temps 'les dones sàvies' es defensaven posant distància amb els altres, és a dir, com podien. Què hi farem! La que sí vaig arribar a conèixer va ser la seva neboda Maria Aurèlia

Capmany i Farnés, que de criatura va viure amb les seves ties, la bibliotecària a la que acabo de fer referència i una altra que nomia Julita Farnés, que era mestre i directora de l'escola Montessori. Aquestes dones també s'havien emportat el seu pare a viure amb elles a Canet, i aquest no era altre que Sebastià Farnés, gran enòleg i pare de la paramiologia catalana. Aquest home eminent deia per Canet que havia hagut d'exiliar-se al nostre poble perquè a Barcelona la Lliga s'havia apoderat de tot, o sigui que ja tenia el cap a tres quarts de quinze. Aquesta família va anar a viure dues cases més avall de casa i la Maria Aurèlia, que òbviament aleshores era una criatura, es va fer amiga de la meva tia Maria Rosa, i com que ja era una nena vital i hiperactiva, no la deixava de petja, o sigui que no es movia de casa. Com sap o hauria de saber tothom, Maria Aurèlia Capmany, arribaria a ser una dona encara més docte que tota la seva parentela: pionera del feminisme més militant, professora, escriptora, actriu i política. També era una oradora brillant i una polemista fogosa i valenta: sentir polemitzar Maria Aurèlia Capmany amb l'escriptor Joan Fuster va ser segurament l'espectacle intel·lectual més superb que s'ha donat mai a casa nostra. I, si ara l'esmento sense haver estat bibliotecària, és perquè li vaig sentir dir que, només entrar a la nostra Biblioteca (del Passeig), la seva olor tan peculiar i característica la feia retornar de cop al paradís de la infància. I, amb aquella sornegueria tan seva, va afegir: 'Em passa el mateix que a Proust amb la magdalena'.

A mi em passava que, en aquells anys depriments de la meva infantesa de postguerra, entrar a la Biblioteca era com retornar a un temps venturós i efímer (d'abans de la guerra!) del que havíem sentit a parlar-ne a totes hores però que no l'havíem conegut mai. La Biblioteca no va sucumbir amb la guerra i va subsistir a la postguerra sense arribar a perdre del tot el seu esperit de temple de civilització gràcies a la seva directora, la senyoreta Maria Roca,

Maria Roca i Rosell, amb l'alcalde Pere Planas. (BPGP)

Jubilació de Maria Roca, bibliotecària de Canet de Mar. Agenollades, en primer termes i d'esquerra a dreta, Dolors Vergés i Eulàlia Mata. Dretes, a la segona fila, Elvira Maynat, Pilar Boixareu, Carme Benavent, Ma. dels Àngels Viñes, una persona no identificada, Maria Roca, Julita Farnés. A la tercera fila, Candelària (portera de la biblioteca de Canet), Dolors Guitard de Sisquella, Ma. Dolors Carré, una persona no identificada, Maria Carme Illa, Mercè Farnés, Ma. Antonieta Cot, Ma. Lluïsa Rivas, Justa Balló i una persona no identificada. A les dues darreres files, Ma. Lluïsa Alsina (portera de la biblioteca de Canet), Josep Sisquella, Pilar Boleda, Josep Rovira, una persona no identificada, Pilar Herp (mig amagada), Felipe Mateu y Llopis, Natàlia Hernández, Montserrat Girbau (probablement), María Paz Díaz de Cossío, una persona no identificada, Carmina Bayó, Antònia Parés, Carme Font Angelina, M. Rosa Gasset (en darrer terme i en un nivell més aixecat) i Enriqueta Casas (mig amagada). (AEB)

recolzada o parapetada en el seu catolicisme de pedra picada. Crec de debò que la Biblioteca era l'únic que havia quedat de la *devacle* bèl·lica. Durant l'ocupació militar dels primers mesos del 1939, la Biblioteca únicament va ser estuprada per a depurar i cremar els llibre 'malignes' i furtar la màquina d'escriure una sola vegada. Ho trobareu molt ben explicat al Diari de la institució del puny i lletra de la senyoreta Roca.

La senyoreta Maria Roca i Rosell va ser primer bibliotecària i després directora de la Biblioteca de Canet des de 1919 fins a 1952, i va exercir 23 anys com a titular de la nostra biblioteca. Va ser al final d'aquest llarg període de temps que la vaig conèixer: la senyoreta Roca va ser la bibliotecària de la meua infantesa. Aquest llarg període de la direcció de la senyoreta Roca podríem dividir-lo en dues fases oposades o antagoniques. Els primers deu anys, des del 1929 del final de la dictadura de Primo de Rivera o la dictatova posterior, la segona república de la Generalitat republicana i la guerra civil 1936/39. I la segona fase, des del final de la guerra civil, o sigui des del gener de 1939, fins a la seva jubilació el

1952. Aquest segon període comprèn tota la postguerra en el més dur del nacionalcatolicisme. La senyoreta Roca no era pas espanyolista, però si que era una catòlica integral i com a tal es va integrar disciplinadament al franquisme. Ho era tant de catòlica que semblava una monja laica i em sembla recordar que, fins i tot, s'estava a dispesa amb les monges Dominiques de l'Anunciata, o sigui, que vivia amb les monges al convent. A la postguerra, la dictadura franquista va rebatejar la Biblioteca Popular com a Biblioteca Pere Gual i Pujadas, un frare franciscà ultraconservador nascut a la nostra vila, polígraf de textos reaccionaris que de jove vaig tenir la paciència i la humorada de llegir i encara el tinc indigestat. Quan vaig començar a anar a la Biblioteca em xocava que a la bibliotecària tothom li digués senyoreta Roca perquè ja era gran per no dir vella, i per aquelles paradoxes cruels de l'existència, essent com era defensora professional del silenci de les sales de lectura, haves de parlar-li cridant perquè s'havia tornat totalment sorda. Malgrat això, la senyoreta Roca mai no va perdre ni la dolçor ni la tendresa d'aquells ulls celestials, ni la

paciència infinita per atendre'ns, atenta en el que feia i deia, capficada quan llegia, abocada als llibres i als textos com si fos un sant monjo d'un *escriptorium* medieval.

La senyoreta Roca es va integrar a Canet de manera tan absoluta que, quan Nostre Senyor va cridar-la al seu costat (d'això no en tinc el més petit dubte), ella es va fer enterrar en el racó de migdia de la primera ampliació del nostre cementiri. I quan em toca anar-hi, no em descuido d'arribar-me un moment davant d'aquell nínxol, on dorm el son etern d'aquella dona angelical que va viure absolutament lliurada a Déu i a la Biblioteca. La senyoreta Roca era una mena de monja laica físicament delicada i sorda i receptiva únicament al que era l'obra i l'esperit de la Biblioteca Popular promoguda per la Mancomunitat i després per la Generalitat de Catalunya i finalment, gràcies al seu catolicisme integral, durant l'etapa més ferotge i anticultural de la dictadura franquista va contribuir a salvaguardar la institució.

Flora Bessa i Badia, bibliotecària

Em sembla que hi ha professions o vocacions que infonen caràcter i una de les que em sembla més inqüestionable és la de bibliotecària. Una de les més paradigmàtiques per a mi és la Flora Bessa. Encara recordo quan va arribar a Canet. Per començar, la nova directora va acabar amb aquella cursileria de fer-se dir senyoreta i des del primer dia va ser simplement «La Flora». Venint com veníem de la senyoreta Roca, que va ser una persona gran des de sempre i de la senyoreta Pilar Boixareu (que era una excel·lent persona però amb un físic desmesurat i poc afavorit), el xoc no podia ser més important. La sorpresa va ser doncs, que la nova bibliotecària era una noia extremadament jove i que a més a més era bonica i molt femenina. No sé per quina mena de deformació devíem estar imbuïts que la carrera de bibliotecària era pròpia de persones severes, adustes i tirant a monges. Doncs bé, la presència d'aquella noia jove i bonica que venia del cor de Catalunya (era de Sallent, al Bages) va ser tota una sorpresa contra les nostres idees tristes i prefabricades sobre les bibliotecàries. Per al masclisme imperant va ser també tota una sorpresa que una noia tan jove, tan ben educada i tan fina, sabés imposar-se amb rotunditat quan calia, atès que des del primer dia va donar proves de la seva personalitat i el seu carisma. Al començament ens feia una certa timidesa barrejada amb aprensió, però va durar poc. La nova bibliotecària o la bibliotecària nova

Flora Bessa Badia. (BPGP)

també tenia noves idees i una energia i una capacitat de treball que de seguida es va posar de manifest. Sense dir res va abolir aquella censura discreta, però al capdavant censura, que exercia la senyoreta Roca amb segons quina mena de llibre li demanaves. També tenia una gran iniciativa per desplegar noves opcions de lectura i sobretot per a organitzar actes culturals de primer ordre. Tu li demanaves un llibre i ella te'n proposava tres o quatre, o tots els que tenia o coneixia. Quan ens va conèixer de forma suficient tampoc no tenia o no aplicava el caràcter restrictiu o limitador a l'hora del préstec: si et volies emportar tres llibres te'ls deixava i en paus. Ara bé, com que

Biblioteca P. Gual i Pujadas, als anys 60, abans de l'ampliació. (BPGP)

Conferència de M. Aurèlia de Capmany, a la biblioteca. (BPGP)

també era una persona eficient, havies de complir amb les dates de retorn perquè si no no et deixava de petja. Primer amb les targetes d'avís i després - quan se'n va generalitzar l'ús- per telèfon. I com que això era absolutament obvi, ho havies de complir ràpidament. Quan la Flora va tenir apamada la nostra Biblioteca, va donar un impuls extraordinari als actes culturals, les exposicions i sobretot a les conferències, fent desfilar per Canet les escriptores i els escriptors més destacats de la literatura catalana del moment.

I no era només que els fes fer una conferència, sinó que ens els posava a l'abast perquè sempre hi havia col·loqui. Ara això pot semblar la cosa més normal del món, però aleshores poder parlat directament de tu a tu amb el més granat de la intel·lectualitat del país, era poc menys que insòlit. Recordo per exemple que, quan va venir el novel·lista Xavier Benguerel, a qui després el vaig haver de tornar a Barcelona, la conversa es va allargar a dintre el cotxe aturat davant de casa seva fins a les cinc de la matinada. També ens va donar l'oportunitat de poder conèixer personalment poetes i periodistes com Josep V. Foix. Després de la conferència i del col·loqui habitual, amb en Joan Alegret i en Foix vam estar anant amunt i avall del passeig de la Misericòrdia fins que es va fer de dia. En un moment determinat, Joan, amb molt de tacte, va demanar-li si podia fer-li la interpretació d'un dels seus poemes més enrevessats. Foix va acceptar sense dubtar-ho i en Joan va anar reproduint de memòria els temps del poema i fent-ne la interpretació seguidament. Foix va anar assentint les interpretacions una darrera l'altra fins arribar a l'última. Llavors Foix, amb posat inalterable va dir: -No, jo no volia dir això, però és igual, perquè la interpretació que acabeu de fer és millor que el que jo volia dir

i això també és funció de la poesia. Vaig entendre que la poesia també té com a finalitat suscitar nova poesia en el lector. Però, és clar, ens vam quedar sense saber quin era el sentit del que volia dir Foix.

Però l'apoteosi de les visites d'intel·lectuals catalans a l'època de la Flora, va ser la de Josep Pla. L'escriptor empordanès va venir a Canet diverses vegades gràcies als esforços concertats de la Flora Bessa i de Josep Rovira. La conferència de Josep Pla va resultar més aviat una anticonferència, ell mateix va manifestar sense empatx que odiava les conferències i va proposar de passar al col·loqui directament. Aleshores la gent va començar a fer-li preguntes i ell es va deixar anar tal com raja i va opinar i sentenciar i discutir sobre tot allò humà i diví. Recordo perfectament que la

pedagoga Maria Saus va demanar-li la seva opinió sobre la pedagogia moderna i Pla va contestar que 'la pedagogia era un invent dels pares per a treure's les criatures de sobre'. A Pla també li anava l'estirabot i l'exabrupte, com es pot comprovar. No tot però, van ser sortides extemporànies però enmig del monòleg a vegades sorgia el Pla més agut i més brillant. Finalment, quan vam quedar només els més adeptes i recalcitrants al seu voltant i la Flora va provenir amb una ampolla de Johnny Walker a l'escriptor, la conversa va ser memorable. Josep Pla va resultar que estava interessat pels pobles com Canet on hi havia hagut més activitat marítima i més colons esclavistes, perquè volia escriure un llibre sobre els negres catalans. Aquesta idea devia mantenir-la durant un cert temps perquè va tornar almenys un parell de vegades més. Aquestes visites però, no van tenir lloc a la Biblioteca, sinó a l'Hotel Magnòlia i l'amfitrió i patrocinador Josep Rovira. La més memorable de les entrevistes amb el Pla però, va tenir lloc un dia de tardor de l'any 1970 o

L'escriptor Josep Pla, a la biblioteca. (BPGP)

71, i va tornar a ser la Flora la que va fer el contacte amb l'escriptor. Doncs bé, una tarda vam anar amb la Flora, en Joan Alegret i un servidor a visitar l'escriptor al seu mas de Llofriu. Va resultar que no hi era i el masover ens va dir que era a Sant Aniol de Finestres. Com que el masover ens va donar fins i tot el nom de l'hostal on parava, des de Llofriu ens vam encaminar a aquest llogarret de la Garrotxa. La rebuda no va poder ser més pintoresca: ens va rebre al llit, però al cap d'una estona es va alçar i resulta que anava vestit totalment. Després ens va portar a una petita estança reservada de l'hostal al voltant d'una taula rodona. Pla, que havia començat parlant de la murga que li feia la pròstata, va aparcar el personatge i es va anar temperant i asserenant. Va resultar que estava absolutament preocupat pel pronòstic meteorològic que hi havia i que, segons va dir, podia fer petar l'embassament de Susqueda i Sau i arrasar totalment Girona. Tenia una ràdio portàtil i de tant en tant el posava per saber l'evolució meteorològica. No semblava pas que fes comèdia i va parlar amb nosaltres en un to absolutament normalitzat. En un moment donat, van portar-li el sopar, que va consistir en una sopa de marialluïsa i una truita a la francesa. La sopa se la va mig menjar, però la truita va deixar-la després d'escapçar-ne un dels extrems amb la forquilla. Que jo recordi, en prou feines va beure i en tot moment va estar perfectament serè, és més, tot el que va dir va ser, no només lúcida, sinó clarivalent.

Estàvem a les acaballes del franquisme i parlant de política, recordo que estava preocupat pel fet que Espanya no tenia ni constitució. I, parlant de Catalunya, va dir que, si un dia els catalans decidien prendre's el nostre país seriosament, l'únic camí era el de la independència total i absoluta; qualsevol altre camí, sobretot si la proposta era federalista, no solament no serviria de res sinó que acabaria malament (sic).

En un moment determinat es va posar a ploure d'una manera absolutament desaforada i llavors Pla ens va fer fora sense miraments:

-Vagi'n, vagi'n!- i ens va acompanyar fins a la porta. A fora no plovia sinó que era com si fóssim al

mig de les cataractes de Niàgara. Malgrat tot, vam pujar al cotxe com vam poder i vam emprendre la tornada. I va ser una sort que jo no conegués el camí de l'autopista que acabaven d'inaugurar, perquè no sé quin tram dels que havíem de passar es va enfonsar, els cotxes queien al buit un darrera l'altre i es va matar una colla de gent.

Arran d'aquesta conversa amb Josep Pla vaig entendre el que la Maria Aurèlia Campmany va dir parlant d'ell també a la Biblioteca Popular de Canet de Mar: «Jo amb aquest home (es referia a Pla), no m'hi entendria mai, però davant seu, a vegades tinc la sensació que és el català més intel·ligent que he conegut mai».

La Flora, a part de ser la bibliotecària que més anys ha estat de servei, també és amb la que hi vaig tenir més relació i va esdevenir una amiga dilecte i selecte com poques n'he tingut. Ella ja coneix la meua teoria: l'ambient de les biblioteques i el tacte i tracte amb els llibres allarga la vida (la Flora és d'aquella mena de persones que semblen més joves del que són) i, des d'aquestes pàgines, li desitjo molts i molts més anys de vida i salut amb tota l'ànima.

Sempre m'ha semblat que Canet no ha tingut gaire sort amb els funcionaris públics, llevat de les bibliotecàries. Les que hem tingut han estat eficients, amatents i amables, tot i que s'havien d'imposar a la nostra baladreria indòmita, per pura necessitat imperativa del seu ofici. I, sortosament la cosa continua. Espero i desitjo que La Biblioteca tingui tan bones servidores almenys cent anys més, tot i que jo, òbviament, ja no hi seré per a celebrar-ho.

I només em resta per dir que les biblioteques en general i les Populars en particular han estat i són el servei públic més important i més vàlid que es va donar al país des del Decret de Nova Planta. Per això, el dia de la inauguració de la Biblioteca de Canet, l'alcalde catalanista Salvador Busquets i Codina va fer referència en el seu discurs a que en temps passats (referint-se als presidits pels monàrquics), a Canet la qüestió de la cultura era una qüestió morta.

El personal de la biblioteca de Canet (1919-2019)

Directores: 17/07/1919 - 11/12/1928: Mercè Farnés Capmany. 6/08/1929 - 01/03/1952: Maria Roca Rosell. 01/03/1952 - 31/12/1959: Pilar Boixareu Solana. 01/01/1960 - 23/04/2001: Flora Bessa Badia. 24/04/2001 - principis 2002: Jordi Corvillo. Des del 2002: Irene Feliu Pou

Bibliotecàries: 17/07/1919 - 06/08/1929: Maria Roca Rosell (posteriorment directora). 03/12/1929 - 01/07/1931: Ma Consolació Puig Querol. 01/08/1931 - 01/09/1931: Enriqueta Casas Miticola. 08/08/1932 - 11/06/1933: Joaquina Juncà Comerma. 14/08/1933 - 04/10/1935: Ma Lluïsa Ganzenmüller Hinrichs. 04/10/1935 - 15/07/1938: Aurora Díaz Plaja. Consentí. 02/11/1938 - 27/06/1940: Teresa Cabanach Ventura. 15/07/1944 - 31/08/1948: Ma Dolors Vergés Serradell. 01/09/1948 - 24/02/1950: Ma Rosa Campeny Queralt. 24/02/1950 - 01/03/1952: Pilar Boixareu Solana (posteriorment directora)

Personal (subalterns, tècnics auxiliars...): Candelària Grau, Ma Lluïsa Alsina, Anita Gelabert, Lupe Artés, Dolors Serra, Imma Roig, Montserrat Beltran i Sussi Targas